

POSTANOWIENIE

Dnia 19 maja 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Staryk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Halina Kiriło

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z odwołania K. B.

od decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddziału Regionalnego w R.

o prawo do jednorazowego odszkodowania,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 19 maja 2022 r.,

zażalenia organu rentowego na wyrok Sądu Okręgowego -Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w T.

z dnia 16 grudnia 2021 r., sygn. akt III AUa [...],

uchyla zaskarżony wyrok.

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 9 września 2020 r. Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego na podstawie art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (aktualnie jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 933) odmówił K. B. prawa do jednorazowego odszkodowania – wskazując, że jego upadek z drabiny w dniu 8 listopada 2019 r. nie był wypadkiem przy pracy rolniczej.

Uwzględniając odwołanie K. B. Sąd Rejonowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w T. w wyroku z dnia 24 sierpnia 2021 r., sygn. akt IV U [...] zmienił

zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał wnioskodawcy prawo do jednorazowego odszkodowania z tytułu wypadku przy pracy rolniczej w dniu 8 listopada 2019 r. w wysokości 25% stałego uszczerbku na zdrowiu.

Sąd Rejonowy ustalił, że K. B. jest właścicielem gospodarstwa rolnego o powierzchni 3.74 ha fizycznego (1,97 ha przeliczeniowego) w miejscowości Z.. Od dnia 1 sierpnia 2016 r. podlegał ubezpieczeniu wypadkowemu jako rolnik. W gospodarstwie nie prowadził chowu zwierząt, posiadał same użytki zielone. Na podwórzu w gospodarstwie wnioskodawcy, oprócz domu mieszkalnego znajduje się: drewniany garaż, drewnutnia oraz stodoła - obora wraz z gankiem. 8 listopada 2019 r. wnioskodawca postanowił poprawić poluzowany element dachu i zabezpieczyć ganek. Dokonywał koniecznych napraw stojąc na drewnianej drabinie. Około godz. 14.30, podczas schodzenia z drabiny, poczuł, że drabina zaczyna się osuwać, przestraszył się i zeskoczył z niej z wysokości ok. 2 m na proste nogi. W wyniku upadku doznał urazu obu kończyn. U wnioskodawcy rozpoznano złamanie kości piętowej, złamanie nasady dalszej piszczeli, złamanie kości piszczeli prawej typu pilon, złamanie kości piętowej lewej oraz złamanie kości skokowej lewej. Po poprawie stanu miejscowego kończyn i ustąpieniu obrzęków w dniu 14 listopada 2019 r. K. B. przeszedł zabieg operacyjny repozycji i stabilizacji piszczeli oraz repozycji i stabilizacji kości piętowej płytami syntez oraz przeszczepami kostnymi. Wnioskodawca zgłosił wypadek do organu rentowego w dniu 9 lipca 2020 r. i wtedy też złożył wniosek o przyznanie jednorazowego odszkodowania w związku z wypadkiem z dnia 8 listopada 2019 r.

Sąd Rejonowy uznał, że wnioskodawca uległ wypadkowi przy pracy rolniczej, dlatego dopuścił dowód z opinii biegłego lekarza ortopedy, który ustalił, że w wyniku zdarzenia z dnia 8 listopada 2019 r. wystąpił u wnioskodawcy stan po złamaniu kości piętowej i skokowej lewej, stan po złamaniu nasady dalszej piszczeli prawej typu Pilon. W wyniku wypadku przy pracy rolniczej odwołujący się doznał 25% stałego uszczerbku na zdrowiu. Zdaniem Sądu Rejonowego zostały spełnione wszystkie przesłanki przyznania wnioskodawcy prawa do jednorazowego odszkodowania z tytułu wypadku przy pracy rolniczej w dniu 8 listopada 2019 r. w wysokości 25% stałego uszczerbku na zdrowiu.

Powyższy wyrok Sądu Rejonowego organ rentowy zaskarżył apelacją, w której zakwestionował zarówno związek upadku z pracą rolniczą (zdaniem KRUS w przybudówce - ganku, pokrytej przeciekającym dachem, nie było zboża ani innych produktów rolnych), jak również zarzucił brak możliwości właściwej oceny opinii biegłego lekarza ortopedy, gdyż wcześniej wnioskodawca nie był badany przez lekarza rzeczoznawcę KRUS.

W wyroku z dnia 16 grudnia 2021 r., sygn. akt. III Ua [...], Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w T. uchylił zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego z dnia 9 września 2020 r. i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania bezpośrednio organowi rentowemu.

Sąd drugiej instancji stwierdził, że w postępowaniu przed organem rentowym nie zostało wydane orzeczenie przez lekarza rzeczoznawcę KRUS, a taki brak postępowania nie może być uzupełniony w postępowaniu odwoławczym ani przed Sądem pierwszej instancji. W myśl art. 46 ust. 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, prawomocne orzeczenie lekarza rzeczoznawcy Kasy lub orzeczenie komisji lekarskiej Kasy stanowi podstawę do wydania decyzji w sprawie świadczeń przewidzianych w ustawie, do których prawo uzależnione jest od stwierdzenia stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu lub śmierci wskutek wypadku przy pracy rolniczej lub rolniczej choroby zawodowej. Decyzja organu rentowego z dnia 9 września 2020 r. była przedwczesna. Przed wydaniem przedmiotowej decyzji organ rentowy powinien był przeprowadzić postępowanie z udziałem lekarza rzeczoznawcy Kasy oraz (w razie wniesienia sprzeciwu przez ubezpieczonego) komisji lekarskiej Kasy, w przedmiocie ewentualnego stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu wnioskodawcy oraz określenia wartości procentowej tego uszczerbku. Dopiero uzupełnienie postępowania dowodowego w wyżej wskazanym kierunku umożliwi organowi rentowemu wydanie decyzji w przedmiocie zgłoszonego przez wnioskodawcę wniosku o przyznanie prawa do jednorazowego odszkodowania z tytułu wypadku przy pracy rolniczej. Sąd zlecił organowi rentowemu podczas ponownego postępowania uzupełnienie postępowania dowodowego przez wydanie orzeczenia lekarza rzeczoznawcy (w razie wniesienia sprzeciwu również orzeczenie komisji lekarskiej) na okoliczność, czy ubezpieczony doznał stałego lub długotrwałego

uszczerbku na zdrowiu wskutek zdarzenia z dnia 8 listopada 2019 r., a jeśli tak - jaki jest procentowy uszczerbek na zdrowiu i biorąc pod uwagę całokształt materiału dowodowego wydanie decyzji w przedmiocie zgłoszonego wniosku.

Powyższy wyrok Sądu Okręgowego Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego zaskarżył zażaleniem zarzucając naruszenie:

1. art. 10 i art. 11 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników przez błędną interpretację i niewłaściwe zastosowanie, polegające na przyjęciu, że zdarzenie z dnia „9” listopada 2019 r., podczas którego K. B. doznał urazu, pozostaje wypadkiem przy pracy rolniczej, co skutkowało przyznaniem wnioskodawcy jednorazowego odszkodowania z tytułu wypadku przy pracy rolniczej w wysokości 25% stałego uszczerbku na zdrowiu;

2. art. 11 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników przez błędną interpretację i niewłaściwe zastosowanie i uznanie za Sądem Rejonowym, że w chwili wypadku K. B. wykonywał prace rolnicze, a te objęte są ochroną ubezpieczeniową z art. 11 ust. 1 pkt 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników;

3. art. 233 § 1 k.p.c. przez przekroczenie zasady swobodnej oceny materiału dowodowego zgromadzonego w niniejszej sprawie, co w konsekwencji doprowadziło do błędu w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia Sądu Okręgowego przyjętego za podstawę zaskarżonego orzeczenia, a polegającego na wskazaniu, że czynność naprawy poluzowanego elementu dachu i zabezpieczenia ganku budynku mieszkalnego, jest czynnością związaną z prowadzoną działalnością rolniczą i podlega ochronie ubezpieczeniowej;

4. art. 233 § 1 k.p.c. przez przekroczenie zasady swobodnej oceny materiału dowodowego zgromadzonego w niniejszej sprawie, co w konsekwencji doprowadziło do błędu w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia Sądu Okręgowego przyjętego za podstawę zaskarżonego orzeczenia, a polegającego na wskazaniu, że przedmiotowe zdarzenie należało uznać za wypadek w gospodarstwie rolnym;

5. art. 386 § 4 k.p.c. przez niewłaściwą ocenę prawną sprawy i przyjęcie, iż Sąd Rejonowy nie rozpoznał istoty sprawy, przez co Sąd Okręgowy uchylił wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w T. oraz o zasądzenie od wnioskodawcy na rzecz organu rentowego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie jest częściowo uzasadnione. Mimo braku precyzji i powierzchowności Prezes KRUS trafnie powołuje się na naruszenie przez Sąd Apelacyjny art. 386 § 4 k.p.c. (w związku z art. 477^{14a} k.p.c.).

Postępowanie apelacyjne ma charakter merytoryczny, co oznacza, że sąd drugiej instancji nie może ograniczać się do oceny zarzutów apelacyjnych, lecz musi - niezależnie od ich treści - dokonać ponownych własnych ustaleń, a następnie poddać je ocenie w aspekcie prawa materialnego (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008 nr 6, poz. 55). Zasadne wniesienie apelacji powinno zatem prowadzić przede wszystkim do wydania orzeczenia reformatoryjnego, a wyjątkowo tylko orzeczenia kasatoryjnego. Z art. 386 k.p.c. wynika, że sąd drugiej instancji może uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania tylko w trzech wypadkach: w razie stwierdzenia nieważności postępowania (art. 386 § 2 k.p.c.), w razie nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo, gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości (art. 386 § 4 k.p.c.).

W judykaturze Sądu Najwyższego jednolicie przyjmuje się, iż przy rozpoznaniu zażalenia, o którym mowa w art. 394¹ § 1¹ k.p.c., Sąd Najwyższy bada wyłącznie prawidłowość zastosowania art. 386 § 2 lub 4 k.p.c. i nie rozpoznaje żadnych innych zarzutów. W szczególności ocena Sądu Najwyższego nie dotyczy prawidłowości zastosowania przepisów prawa materialnego, dlatego też kontroli wynikającej z art. 394¹ § 1¹ k.p.c. podlega wyłącznie to, czy w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji nie rozpoznano istoty sprawy albo, czy wydanie wyroku kończącego spór wymagałoby przeprowadzenia przez sąd odwoławczy

postępowania dowodowego w całości (art. 386 § 4 k.p.c.), względnie czy nie doszło w tym postępowaniu do nieważności postępowania (art. 386 § 2 k.p.c.).

W tym kontekście zawarte w zażaleniu zarzuty naruszenia prawa materialnego i procesowego, merytorycznie kontestujące wystąpienie wypadku przy pracy rolniczej, nie podlegały rozpoznaniu w postępowaniu zażaleniowym.

Należy przypomnieć, że nierozpoznanie istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. polega na poprzestaniu na błędnym przyjęciu przez sąd pierwszej instancji przesłanki niweczącej lub hamującej roszczenie (prekluzja, przedawnienie, potrącenie, brak legitymacji, prawo zatrzymania itp.) albo na zaniechaniu zbadania (w ogóle) materialnej podstawy żądania, niezbadaniu podstawy merytorycznej dochodzonego roszczenia albo całkowitym pominięciu merytorycznych zarzutów pozwanego. W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych nierozpoznanie istoty sprawy (art. 386 § 4 k.p.c.) polega też na nierozpoznaniu przez sąd pierwszej instancji sprawy w zakresie objętym decyzją organu rentowego.

Zdaniem Sądu Najwyższego, Sąd Okręgowy rozpoznał tak rozumianą istotę sprawy wyznaczoną przez treść decyzji organu rentowego oraz zakres wniesionego odwołania. Prezes KRUS w zaskarżonej decyzji stwierdził, że należy odmówić K. B. prawa do jednorazowego odszkodowania, bowiem jego upadek z drabiny w dniu 8 listopada 2019 r. nie nastąpił wskutek wypadku przy pracy rolniczej.

Decyzja Prezesa KRUS dotycząca odszkodowania z tytułu wypadku przy pracy rolniczej została wydana na podstawie art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, stanowiącego, że jednorazowe odszkodowanie przysługuje ubezpieczonemu, który doznał stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu wskutek wypadku przy pracy rolniczej lub rolniczej choroby zawodowej. Decyzja taka zawiera, przy pozytywnej ocenie wniosku ubezpieczonego, dwa ustalenia: 1) zaistnienia wypadku przy pracy rolniczej oraz 2) ustalenia wysokości przysługującego odszkodowania implikowanego procentowym określeniem stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu wskutek wypadku przy pracy rolniczej.

W przypadku oceny, że ubezpieczony nie uległ wypadkowi przy pracy rolniczej, dopuszczalne jest, w ocenie Sądu Najwyższego, wydanie decyzji wyłącznie odmawiającej z tej przyczyny odszkodowania. W takim bowiem

przypadku przeprowadzanie badań lekarskich ustalających procentowy uszczerbek na zdrowiu nie ma wpływu na treść decyzji Prezesa KRUS.

Zdaniem Sądu Najwyższego, w tej ostatniej sytuacji postępowanie sądowe powinno się koncentrować na ścisłej ocenie decyzji w aspekcie art. 11 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, w myśl którego za wypadek przy pracy rolniczej uważa się nagłe zdarzenie wywołane przyczyną zewnętrzną, które nastąpiło podczas wykonywania czynności związanych z prowadzeniem działalności rolniczej albo pozostających w związku z wykonywaniem tych czynności: 1) na terenie gospodarstwa rolnego, które ubezpieczony prowadzi lub w którym stale pracuje, albo na terenie gospodarstwa domowego bezpośrednio związanego z tym gospodarstwem rolnym lub 2) w drodze ubezpieczonego z mieszkania do gospodarstwa rolnego, o którym mowa w pkt 1, albo w drodze powrotnej, lub 3) podczas wykonywania poza terenem gospodarstwa rolnego, o którym mowa w pkt 1, zwykłych czynności związanych z prowadzeniem działalności rolniczej albo w związku z wykonywaniem tych czynności, lub 4) w drodze do miejsca wykonywania czynności, o których mowa w pkt 3, albo w drodze powrotnej. Należy przy tym uwzględnić judykaturę, na przykład wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 czerwca 2008 r., I UK 325/07, (Legalis nr 174742).

W takim przypadku Sąd powinien rozstrzygnąć sprawę przez przyznanie prawa do odszkodowania z tytułu wypadku przy pracy rolniczej, a ustalenie procentowego uszczerbku na podstawie orzeczenia lekarza rzeczoznawcy KRUS i należnej kwoty odszkodowania powinien przekazać do rozpoznania Prezesowi KRUS.

W postępowaniu odwoławczym w sprawach o stwierdzenie niezdolności do pracy lub wysokości uszczerbku na zdrowiu sąd weryfikuje ustalenia organu rentowego na podstawie opinii biegłych, która nie zastępuje orzeczenia lekarskiego wydanego w postępowaniu przed organem rentowym. Z judykatury wynika, że sąd ubezpieczeń społecznych może zmienić decyzję tylko wówczas, gdy jest wadliwa, natomiast nie może zastępować organu kompetentnego do jej wydania i we własnym zakresie ustalać prawa do świadczenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 2021 r., III USKP 25/21).

Wykładnia systemowa wymaga wskazania, że zgodnie z art. 477⁹ § 3¹ k.p.c. w związku z art. 477⁹ § 3³ k.p.c. sąd odrzuci odwołanie w sprawie o świadczenie z ubezpieczeń społecznych, do którego prawo jest uzależnione od stwierdzenia stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu, jeżeli podstawę do wydania decyzji stanowi orzeczenie lekarza rzeczoznawcy KRUS, a osoba zainteresowana nie wniosła sprzeciwu od tego orzeczenia do komisji lekarskiej KRUS i odwołanie jest oparte wyłącznie na zarzutach dotyczących tego orzeczenia. W myśl art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. w sprawie o świadczenie z ubezpieczeń społecznych, do którego prawo jest uzależnione od stwierdzenia stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu, jeżeli podstawę do wydania decyzji stanowi orzeczenie lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych lub orzeczenie komisji lekarskiej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i odwołanie od decyzji opiera się wyłącznie na zarzutach dotyczących tego orzeczenia, sąd nie orzeka co do istoty sprawy na podstawie nowych okoliczności dotyczących stwierdzenia niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji albo stwierdzenia stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu, które powstały po dniu złożenia odwołania od tej decyzji. W tym przypadku sąd uchyla decyzję, przekazuje sprawę do rozpoznania organowi rentowemu i umarza postępowanie.

Przepisy te nie miały jednak bezpośredniego zastosowania w niniejszej sprawie, gdyż wnioskodawca w swym odwołaniu kwestionował przede wszystkim ustalenie, że nie uległ wypadkowi przy pracy rolniczej. Z przepisów tych wynika jednak istotna rola kompletnych badań lekarskich przeprowadzonych przez właściwych lekarzy organu rentowego. Powinny one, co do zasady, poprzedzać weryfikacyjną ocenę sądową dokonywaną przez biegłych lekarzy. Celem tych unormowań było skoncentrowanie ustalania wysokości uszczerbku na zdrowiu w dwuinstancyjnym badaniu przed organem rentowym, co miało szybko zakończyć zdecydowaną większość tego typu spraw, a w rezultacie odciążyć i usprawnić odwoławcze postępowania sądowe.

W myśl art. 477⁹ § 4 k.p.c. gdy organ rentowy nie wydał decyzji lub orzeczenia w terminie dwóch miesięcy od dnia zgłoszenia roszczenia w sposób przepisany, wówczas odwołanie można wnieść w każdym czasie po upływie terminu jednego miesiąca. Stosownie do art. 477¹⁴ § 3 k.p.c., jeżeli odwołanie

wniesiono w związku z niewydaniem decyzji przez organ rentowy, sąd w razie uwzględnienia odwołania zobowiązuje organ lub zespół do wydania decyzji lub orzeczenia w określonym terminie, zawiadamiając o tym organ nadrzędny, albo orzeka co do istoty sprawy. Przepis ten ma zastosowanie do sądu pierwszej instancji. Wykładnia art. 477⁹ § 4 k.p.c. w związku z art. 477¹⁴ § 3 k.p.c. prowadzi do konkluzji, że analiza roszczenia zgłoszonego w postępowaniu przed organem rentowym może być w sądzie dokonana tylko w razie wniesienia odwołania zarzucającego niewydanie decyzji odnośnie zgłoszonego roszczenia. W przypadku wydania decyzji w przedmiocie tylko niektórych roszczeń zgłoszonych we wniosku złożonym w organie rentowym, sąd ubezpieczeń społecznych rozstrzyga o prawidłowości wydanej decyzji, a w przedmiocie roszczeń nieobjętych decyzją - wyłącznie na wniosek ubezpieczonego, podnoszącego brak decyzji w określonym zakresie.

W razie uwzględnienia odwołania o odszkodowanie z tytułu wypadku przy pracy rolniczej, w sytuacji, gdy organ rentowy nie badał wnioskodawcy w aspekcie ustalenia wysokości uszczerbku na zdrowiu, należałoby przyjąć, że organ rentowy nie rozpoznał wszystkich żądań wnioskodawcy, które obejmowały oprócz ustalenia wypadku przy pracy rolniczej – także ustalenie adekwatnej kwoty odszkodowania po wykonaniu badań przez lekarzy KRUS. Ponadto zwrócić należy uwagę, że art. 321 k.p.c. wyraża kardynalną zasadę wyrokowania dotyczącą przedmiotu orzekania, według której sąd związany jest żądaniem zgłoszonym przez powoda w powództwie (*ne eat iudex ultra petita partium*), a więc nie może wbrew żądaniu pozwu zasądzić czegoś jakościowo innego albo w większym rozmiarze lub uwzględnić powództwo na innej podstawie faktycznej niż wskazana przez powoda. Zakaz orzekania ponad żądanie oznacza, że sąd nie może orzec co do przedmiotu, który nie był objęty zaskarżoną decyzją organu rentowego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2018 r., III UZ 39/18, Legalis nr 1855949).

Zdaniem Sądu Najwyższego, w przypadku gdy organ rentowy orzekł o prawie do odszkodowania z tytułu wypadku przy pracy rolniczej bez przeprowadzania badań lekarskich w celu ustalenia procentowego uszczerbku na zdrowiu, sąd pierwszej instancji - ustalając w wyroku wystąpienie wypadku przy pracy rolniczej i przyznając z tego tytułu prawo do odszkodowania, powinien

zastosować art. 477⁹ § 4 k.p.c. w związku z art. 477¹⁴ § 3 k.p.c. przyjmując jako zasadę przekazanie - nierozpoznanego dotychczas żądania dotyczącego ustalenia procentowego uszczerbku na zdrowiu wskutek wypadku przy pracy rolniczej - do rozpoznania organowi rentowemu. Wynika z wykładni systemowej, funkcjonalnej i celowościowej przedstawionych wyżej przepisów.

Zdaniem Sądu Najwyższego, rozstrzygnięcie przez sąd pierwszej instancji sprawy całościowo, nie mogło stanowić asumptu do uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania sprawy do rozpoznania organowi rentowemu, zwłaszcza bez rozstrzygnięcia apelacyjnego zarzutu wystąpienia wypadku przy pracy rolniczej.

In casu Sąd pierwszej instancji rozstrzygnął sprawę w ten sposób, że przyznał wnioskodawcy prawo do jednorazowego odszkodowania z tytułu wypadku przy pracy rolniczej w dniu 8 listopada 2019 r. w wysokości 25% stałego uszczerbku na zdrowiu (domyślnie przekazując Prezesowi KRUS obliczenie według tych procentów kwotowej wysokości odszkodowania).

Niewątpliwie zawarte w takim wyroku ustalenie, że wnioskodawca uległ wypadkowi przy pracy rolniczej podlegało kontroli apelacyjnej, od przeprowadzenia której Sąd drugiej instancji nie mógł się uchylić. Gdyby uznał bowiem, że wnioskodawca nie uległ wypadkowi przy pracy rolniczej, ustalenie procentowego uszczerbku na zdrowiu stanowiłoby zbędne czynności procesowe. W uzasadnieniu wyroku Sąd Okręgowy nie zajął się oceną, czy doszło do wypadku przy pracy rolniczej (czy upadek z drabiny podczas naprawy dachu stanowił wypadek przy pracy rolniczej).

Sąd drugiej instancji po rozpoznaniu apelacji organu rentowego uchylił zaskarżony wyrok i sprawę w całości przekazał do rozpoznania temu organowi. Sąd ten uznał, że brak opinii lekarza rzeczoznawcy czynił decyzję KRUS przedwczesną, na skutek czego nie mógł rozstrzygnąć sprawy ani zarzutów apelacji.

W ocenie Sądu Najwyższego, takiej oceny nie można zaaprobować. Nie było bowiem żadnych przeszkód, aby rozpoznać apelację w zakresie wynikającym z decyzji Prezesa KRUS, czy wnioskodawca uległ wypadkowi przy pracy rolniczej, które to ustalenie jest warunkiem *sine qua non* ustalenia wysokości należnego

odszkodowania. Dopiero w sytuacji, gdyby Sąd drugiej instancji uznał, że doszło do wypadku przy pracy rolniczej, rozważenia wymagałoby, czy w zakresie ustalenia wysokości uszczerbku na zdrowiu przeprowadzono postępowanie dowodowe w całości, co mogłoby uzasadnić konieczność uchylenia zaskarżonego wyroku w tej części (art. 386 § 4 k.p.c.).

Przy ocenie tej ostatniej kwestii, pomocny mógłby być wydany w podobnej sprawie wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 lutego 2019 r., III UK 43/18 (OSNP 2019 nr 10, poz.123), w uzasadnieniu którego stwierdzono, iż art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. nie ma zastosowania w postępowaniu apelacyjnym, jeżeli nowe okoliczności dotyczące stwierdzenia niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji powstały po wyroku sądu pierwszej instancji. Art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. jest wyjątkiem od zasady, według której sąd pierwszej instancji kontroluje tylko stan rzeczy - faktyczny i prawny - istniejący w chwili wydania decyzji przez organ rentowy. Ujawnienie się nowych okoliczności może wpłynąć na sposób rozstrzygnięcia sprawy przez sąd pierwszej instancji. Muszą one jednak ujawnić się przed zamknięciem rozprawy w tym sądzie (art. 316 k.p.c.). Skoro jest to wyjątek od zasady, przewidującej kontrolowanie przez sąd ubezpieczeń społecznych stanu rzeczy na dzień wydania decyzji przez organ rentowy, to wyjątku tego nie można interpretować rozszerzająco i zakładać, że możliwe jest stosowanie art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. także przez sąd drugiej instancji. Nie oznacza to, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych wyłączone jest stosowanie art. 381 k.p.c. w związku z art. 368 § 1 pkt 4 k.p.c.

Ze wskazanego wyroku wynika, że jeżeli „nowe okoliczności” dotyczące stwierdzenia niezdolności do pracy, zgłoszone w toku postępowania przed sądem pierwszej instancji, nie spowodowały - stosownie do art. 477¹⁴ § 4 k.p.c. - uchylenia decyzji organu rentowego i przekazania sprawy do rozpoznania organowi rentowemu, wówczas rozpoznając apelację sąd drugiej instancji może uzupełnić dotychczasową opinię biegłych lekarzy przez dopuszczenia dowodu z opinii nowego biegłego w celu ustalenia, czy wraz z tymi „nowymi okolicznościami” ubezpieczony udowodnił istnienie niezdolności do pracy na datę wydania decyzji przez organ rentowy.

Konstatacje te *mutatis mutandis* mogą mieć również zastosowanie do rozpoznania zarzutów apelacyjnych dotyczących wysokości odszkodowania z tytułu wypadku przy pracy rolniczej. W ocenie Sądu Najwyższego, w przypadku braku opinii lekarza rzeczoznawcy i komisji lekarskiej KRUS, nie ma podstaw do uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji i decyzji Prezesa KRUS odmawiającej prawa do odszkodowania z tytułu wypadku przy pracy rolniczej, w wyniku konieczności przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości (art. 386 § 4 k.p.c. w związku z art. 477^{14a} k.p.c.), jeżeli sąd pierwszej instancji na podstawie opinii biegłych lekarzy wydał wyrok określający wysokość uszczerbku na zdrowiu doznanego wskutek wypadku przy pracy rolniczej, a rolniczy organ rentowy mógł zająć stanowisko w tej kwestii (również przy wykorzystaniu wiedzy lekarzy rzeczoznawców KRUS) w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji oraz przy redagowaniu zarzutów apelacyjnych.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c., a w odniesieniu do kosztów postępowania zażaleniowego w oparciu art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c. i art. 394¹ § 3 k.p.c., orzekł jak w sentencji postanowienia.

a.s.